

Dünya Sağlık Örgütü kadına yönelik şiddeti şiddetin kişilerarası ortamda görülen bir türü olarak ele almaktadır (Dahlberg ve Krug, 2002). Kadına yönelik şiddet evlilik akdi olsun olmasın yakın duygusal ilişki sürdüren çiftler arasında görülmektedir. Evlilik ilişkisi özelinde düşünüldüğünde ise yalnızca çiftleri değil aileyi oluşturan çocuk ya da büyük diğer üyeleri de etkileyebilen önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Graham-Bermann ve Perkins, 2010; Powell ve Smith, 2011). Eşler arasındaki şiddette hem erkekler hem kadınlar fail ve mağdur¹ olabilmekle beraber özellikle heteroseksüel ilişkiler bağlamında kadınların şiddete ve şiddetin olumsuz sonuçlarına maruz kalma oranları daha yüksektir (Flynn ve Graham, 2010).

Mağduru olduğu kadar çevresini de olumsuz etkileyen şiddet maalesef ki sık görülen bir sorundur. Kadına yönelik şiddetin yaygınlığı fiziksel şiddet için %49, cinsel şiddet için %59, duygusal şiddet içinse %71'e varan oranlara yükselebilmektedir (Ellsberg, Peña, Herrera, Liljestrand ve Winkvist, 2000; Garcia-Moreno, Jansen, Ellsberg, Heise ve Watts, 2006). Bu oranlar dünyanın farklı bölgelerinde birbiriyle benzer bulunmuştur (Alhabib, Nur ve Jones, 2011). Ülkemizde gerçekleştirilen çalışmalar da bu çalışmalarla örtüşen yaygınlık oranları sunmuştur. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın desteğiyle yürütülen çalışmalarda fiziksel şiddet yaygınlığı %39, duygusal şiddet yaygınlığı %44, cinsel şiddet yaygınlığı %15 olarak gözlenmiştir (Jansen, Yüksel ve Çağatay, 2009). Edirne şehir merkezinde gerçekleştirilen tarama çalışmasında fiziksel, duygusal ve cinsel şiddet için benzer oranlar raporlanmış, ekonomik şiddet yaygınlığı ise %19 olarak gözlenmiştir (Güleç-Öyekçin, Yetim ve Şahin, 2012). Kadın sığınma evle-

ri özelinde gerçekleştirilen çalışmalarda elde edilen yaygınlık oranları ise toplum genelindeki yaygınlık oranlarına kıyasla çok daha yüksek bulunmuştur. İstanbul ve Ankara illerindeki ilk kabul birimleri ve kadın sığınma evlerini kapsayan bir çalışmada yaygınlık oranları fiziksel şiddet için %92, cinsel şiddet için %51, sözel şiddet için %85, duygusal şiddet için %73, ekonomik şiddet içinse %58 olarak bulunmuştur (Taşkale ve Soygüt, 2016). Ülke genelinde ve bölgesel düzeyde yürütülen diğer çalışmalar toplum genelinde ya da kurumlar nezdinde elde edilen bulguları desteklemiştir (Altınay ve Arat, 2009; Naçar, Baykan, Poyrazoğlu ve Çetinkaya, 2009).

Kadına yönelik fiziksel ve cinsel şiddetin yaralanma ve ölümlerle sonuçlanması olasıdır. Dahası, ekonomik şiddetin kadınların temel sağlık hizmetlerine erişimini engellemesi gibi yollarla benzer sonuçlara yol açabileceği düşünülebilir. Bununla beraber alan yazındaki çalışmalar şiddetin bütün türlerinin önemli bir stres etkeni olduğuna işaret etmektedir. Şiddet mağduriyeti, ruh ve beden sağlığı üzerinde olumsuz etkilere sahiptir (Campbell, 2002). Mağdurların yaralanma ve ölüm oranları olduğu kadar depresyon, travma sonrası stres bozukluğu gibi psikolojik rahatsızlıklar ve/ya diyabet, kardiyovasküler hastalıklar gibi fizyolojik rahatsızlıklar yaşama olasılıkları yüksektir (Campbell, 2002; Dichter, Cerulli ve Bossarte, 2011; Dichter, Marcus, Wagner ve Bonomi, 2014; Witte, Batsukh ve Chang, 2010).

Şiddetin sağlık üzerindeki olumsuz etkileri şiddet mağduriyetinin stres, başa çıkma ve uyum kavramları kapsamında ele alınabileceğini düşündürmektedir (Glanz ve Schwartz, 2008). Stres alan yazını, başa çıkma kavramını ilk olarak vücudun stres etkenine verdiği bir davranışsal kaç-savaş tepkisi ve bu tepkinin olduğu fizyolojik süreç kapsamında ele almıştır (Cannon, 1932; Selye, 1956). Ana etki düzeyindeki bu yaklaşım zamanla yerini stresle başa çıkmayı anlamak için farklı stres türleri ve bu stresi yaşayan bireyin bireysel özelliklerinin etkileşimine önem veren transaksyonel bir yaklaşıma bırakmıştır (Lazarus, 1966). Buna göre stresle karşılaşan bireyler stres etkenine, başa çıkma olasılıklarına ve öz-etkinlik algılarına göre problem ya da duygu-odaklı başa çıkma sergilerler (Lazarus ve Folkman, 1984). Stres etkeninin etkisinin sürmesi ya da olumlu uyumun gözlenmesi gibi sonuçlar transaksyonel süreçte problem ya da duygu-odaklı başa çıkmanın kullanımına bağlı olarak ortaya çıkar (Glanz ve Schwartz, 2008). Bu kuramı takip eden güncel yaklaşımlar ise başa çıkmayı problem ya da duygu-odaklı olarak ele almanın ötesine geçmekte ve uyumu etkileyen esas

¹ Kadına yönelik şiddet alan yazınında şiddet gören kadınları ifade etmek için en sık olarak "mağdur" veya "şiddet mağduru" kullanılmakla birlikte "şiddet gören", "şiddete maruz kalan", "şiddete uğrayan" kavramları da kullanılmaktadır. Kavram gelişimi ve kullanımına yönelik bu çeşitlilik, örnekleme ifade ederken kadınların pasif kurbanlar değil güçlü savaşçılar olduğunun da altını çizme niyetinden kaynaklanmaktadır (Gondolf ve Fisher, 1988; Zenville, 2006). Bununla beraber, kadınların güçlü bir biçimde savaş verdikleri söz konusu şiddet olayları kendileri tarafından başlatılmamaktadır. Dolayısıyla savaşçı ve güçlü olmak mağdur olmakla öncüllenenmektedir. Bu nedenle metin boyunca Türkçe ve İngilizce alan yazında en sık yer verilen "mağdur" sözcüğü kullanılmamıştır. Yazarlar "mağdur" sözcüğünü kullanmakla beraber alan yazındaki kadını merkeze alan (Zenville, 2006) ve savaşçı (Gondolf ve Fisher, 1988) yönlerinin önemini vurgulayan güncel yaklaşımları takip etmektedir.

